

in dit herfstnummer:

Onder andere ...

... Marters

... Kevers

... Kraamwebspin

Overzicht coördinatoren werkgroepen IVN en KNNV**IVN**

Excursies	tijdelijk Jan Geerts ivnexcursies@ivnzwolle.nl 06-30259030
Vogelzangcursus	vacature vogelzang@ivnzwolle.nl
Wilde plantencursus	Marlène Vaessen wildeplanten@ivnzwolle.nl 06-23683523
Klimaat	Inge de Groot klimaat@ivnzwolle.nl 038-4557446
Scharrelkids	Annet van der Wal scharrelkids@ivnzwolle.nl 038-4537022
Kindernatuurgroep Meppel	Marlène Vaessen natuurfeestje@ivnzwolle.nl 06-23683523
Veldlessen	Ankie van Leeuwen veldlessen@ivnzwolle.nl 0529-402011
Oerschool	Jaap Kaspers oerschool@ivnzwolle.nl 06-19943451
Groen voor ouderen	Uka Dijkstra-Stam gvo@ivnzwolle.nl
Fotogroep	Albert Grit fotogroep@ivnzwolle.nl 06-19837338
IVN Routes app	Renée Cornelis routes@ivnzwolle.nl
Sociale media/Publiciteit	Roel Suidgeest ivn@ivnzwolle.nl 06-39457026
Stand en verkoop materialen	Fenna Westers stand-depot@ivnzwolle.nl 038-4224387
Natuurcafé/Verbinding	Inge de Groot natuurcafe@ivnzwolle.nl 038-4557446
NatuurGidsen-Opleiding	vacature natuurgidsenopleiding@ivnzwolle.nl
Natuur-Jeugdbegeleider Opleidingen	Marlène Vaessen njo@ivnzwolle.nl 06-23683523

KNNV

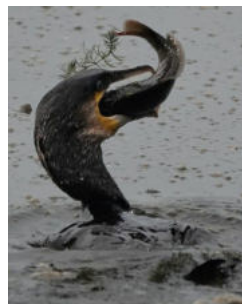
Vogelwerkgroep	Jur Furda knnv.vwqzwolle@gmail.com 038-3858200
Knoflookpadden	Evert Ruiter e.i.ruiter@planet.nl
Mossen	Herma Visscher hermavisscher@home.nl 038-4540282
Planten	Marjolein Koopmans marjoleinkoopmans56@ziggo.nl 06-21102190/038-8535100 Brunhilde Reicher 038-4221228
Vleermuizen	Vacature
Vreugderijkerwaard	Vacature
Lezingen & excursies	Vacature

Gezamenlijke werkgroepen

Paddenstoelen	Tineke Burghard tinekeburghard@gmail.com 038-4447227
Insecten/vlinders	Martin Wolters insecten@ivnzwolle.nl 06-21978608

Verwante organisaties

Stichting Avifauna Zwolle	info@avifaunazwolle.nl
Zoogdierenwerkgroep	Annelies v.d. Blij info@natuurenmilieuoverijssel.nl 038-4250968
Milieuraad Zwolle	Michiel van Harten milieuraadzwolle.nl
Stichting Nooterhof	Goertjesweg 3, 8013 PA Zwolle www.nooterhof.nl stichting@nooterhof.nl 06-20400066

Voorplaat

op de foto
vissende aalscholver

foto
Henk Wester

commentaar
Aalscholvers vissen vaak samen. Dit is één van de onderwerpen voor een kwartier natuurplezier op maandag 2 oktober!

Van de redactie

Het herfstnummer wordt samengesteld in de laatste dagen van de zomer. In die periode hebben leden behoefte aan vakantie en zijn vaak minder te porren voor het schrijven van een artikel in het ZNT. Het zou kunnen dat er daarom minder kopij in onze mailbox is gevallen. Verheugend is het in ieder geval dat de auteurs van dit nummer spontaan met teksten kwamen.

Dit derde nummer van 2023 is weer afwisselend van inhoud. Voor elk wat wils. Vooral de artikelen over marters en kevers vallen daarbij op.

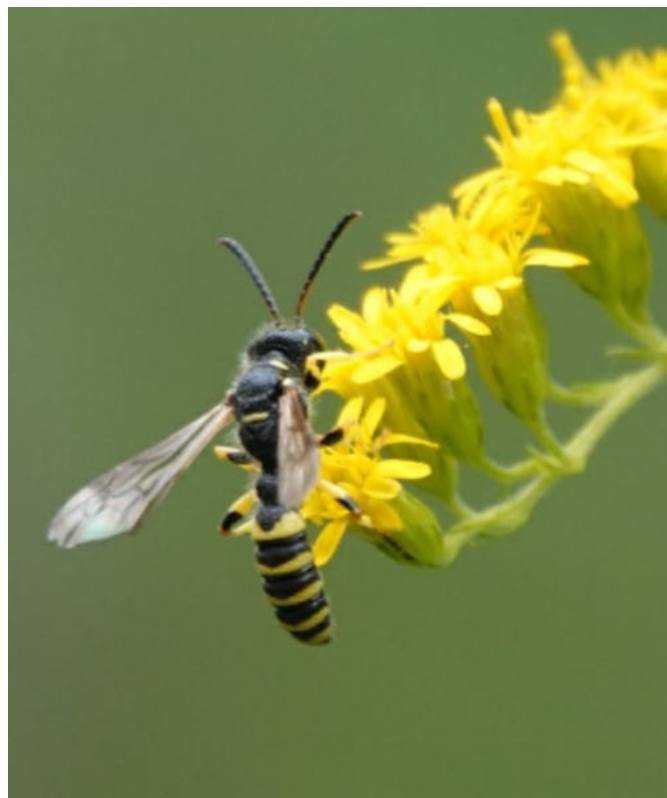
Het ZNT is natuurlijk afhankelijk van tekstschrijvers en fotografen. Vers van de pers is het fijne bericht dat de redactie waarschijnlijk wordt uitgebreid met aspirant bestuurslid Anneke Nusselder van het IVN.

Wij hopen op veel leuke en interessante bijdragen van IVN en KNNV. Help ons daaraan.

namens de redactie
Peter van Dam

Kopijsluiting: zondag 19 november 2023

petervandam38@yahoo.com
of zntredactie@live.nl

grote snuittordoder

PvD

Inhoudsopgave

Van de redactie	3
Plantenwerkgroep KNNV	3
Anderhalf (Nat)uurtje	3
Fotogroep IVN	4
Insectencursus	6
Lezingen Stadkamer	8
Lezingen Nooterhof	9
Even voorstellen	10
Wie ben ik?	11
Herkenning boommarter en steenmarter	14
4000 soortenjaar	19
Kevers	20
Vogelwerkgroep	25
Kraamwebspin	26
Ameland Weekend 2023	28
Buffelpikkers in de polder?	30

Plantenwerkgroep KNNV

Na 19 jaar coördinatorschap van de plantenwerkgroep van de KNNV, is het nu tijd er een punt achter te zetten. Ik bedank alle medecoördinatoren, die ik in die jaren heb meege maakt. Zij waren een steun en achterban. Gelukkig heb ik een opvolger gevonden, in wie ik veel vertrouwen heb.

Ik draag het stokje over aan Marjolein Koopmans (marjoleinkoopmans56@ziggo.nl) 06-21102190 / (038-8535100). Brunhilde Reicher blijft aan als medecoördinator.

Elja van Dongen

Anderhalf (Nat)uurtje

Op vier september jl. organiseerde de KNNV de eerste avond onder bovenstaande titel. Na welkom en kennismaking volgde vier keer kwartier ander natuurplezier. Achtereenvolgens ging het over **de bonte berm**, **witjes**, **buffelpikkers in de polder** en de **mierenleeuw**.

Maandag 2 oktober is in De Nooterhof het volgende anderhalf (nat)uurtje van 19.30 tot 21.00 uur. Iedereen is welkom. Neem ook niet leden mee. Het idee is dat er elke maand een informatieve avond is over de natuur voor alle liefhebbers uit de gemeente Zwolle en omgeving. Waar het over gaat staat nog niet helemaal vast. In ieder geval is één van de onderwerpen **samen vissen**, waarin aalscholvers de hoofdrol spelen.

Wil jij ook een kwartier natuurplezier delen met andere natuurliefhebbers? Neem dan contact op met Peter van Dam:

zwolsnatuurtijdschrift.2023@gmail.com

Fotogroep IVN

Albert Grit

De fotogroep van IVN Zwolle bestaat uit 12 personen.

We vinden het allemaal leuk om te fotograferen in de natuur. Op deze manier willen we samen genieten en bezig zijn met onze hobby. Zo leren we van elkaar, delen we tips en trucs.

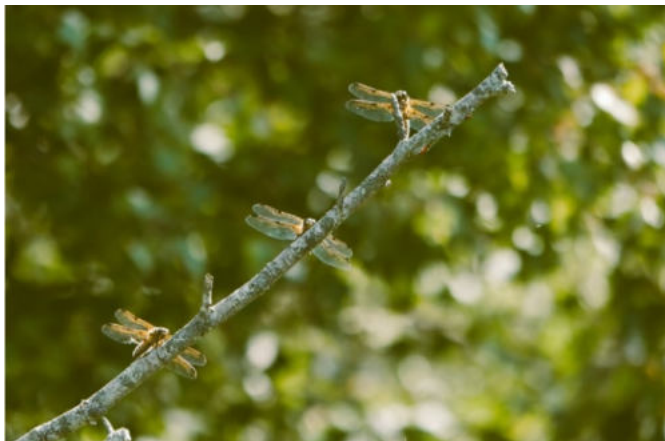
We gaan met elkaar op pad op de laatste vrijdag van de maand en 1 keer per 3 maanden komen we bij elkaar in de Nooterhof om de foto's te bespreken. En dan maken we weer nieuwe afspraken voor de komende 3 maanden over de locaties.

Hieronder volgt een foto-impressie van ons bezoek aan hete Kiersche Wijde, het Westerveldse Bos en de Vreugderijkerwaard. De foto's zijn heel divers met verschillende onderwerpen.

26-05-2023 – Kiersche Wijde

Op vrijdag 26 mei zijn we in 2 groepen naar het Kiersche Wijde gegaan. De eerste groep was er al om 7 uur met de bedoeling veel libellen te fotograferen. Vanwege de kou waren de libellen nog niet erg actief, maar toen de zon begon te schijnen kwamen volop ze te voorschijn. De tweede groep was daarom mooi op tijd om ze te zien vliegen.

spinnenweg - Liesbeth Dijkman

viervlek – Annelies Veenstra

juffer met mijten - Marlène Vaessen

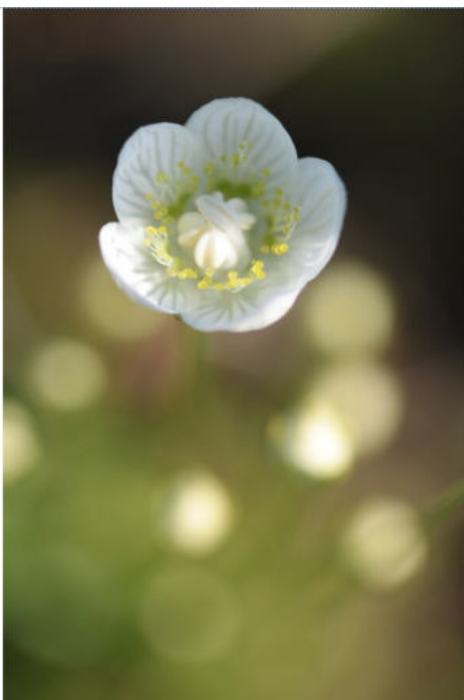
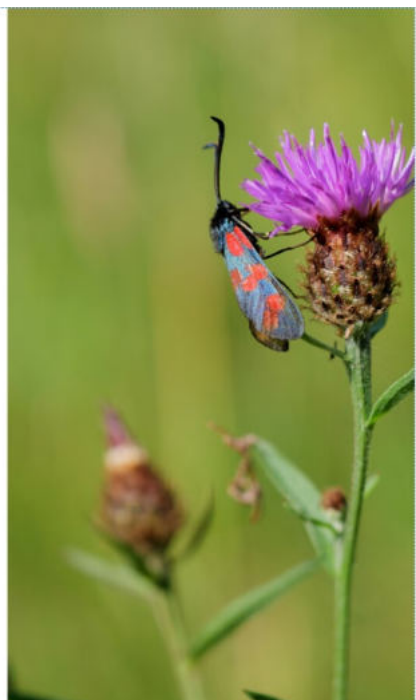
30-06-2023 Westerveldse Bos

Vrijdag 30 juni was een prachtige dag. We zijn naar het parnassiaveldje gegaan maar voor de bloeiende parnassia waren we blijkbaar nog net iets te vroeg. Het bleef bij een enkel exemplaar.

Zonnedauw was er wel volop en ook een paar prachtige vlinders.

gehakkelde aurelia en bruin zandoogje
Liesbeth Dijkman

Van links naar rechts:

Sint-jansvlinder op knoopkruid
Nora Walsari-Wolff

parnassia
Marijke Horninge

zonedauw
Albert Grit

28-07-2023 Vreugderijkerwaard

28 juli was een grauwe dag. Gelukkig was het droog toen we vanaf de Vreugdehoeve op pad gingen. We zijn eerst naar de vogelhut gelopen en daarna iets verder naar achteren tot over het wildrooster.

veer - Liesbeth Dijkman

kruisdistel in zwart-wit - Albert Grit

Vreugderijkwaard in bloei
Albert Grit

Nachtvlinders kijken

Erik aan de Stegge

Dit voorjaar en zomer heb ik samen met 25 andere belangstellenden een insectencursus gevolgd die was opgezet door Alfred van der Burgh (KNNV/IVN). Het betrof een aantal theorieavonden met later in de week ook de nodige praktijkmomenten. Wat 's avonds in de theorieles is besproken, ga je de zaterdag erna bekijken in het echt. En dat is fijn want de praktijk is altijd mooier dan theorie.

Eén van de onderwerpen van de insectencursus was 'nachtvlinders'. Je weet wel: motjes, donkere vlinders die opeens voor je langs vliegen en andere beestjes die je niet goed kunt zien omdat het donker is en hoofdzakelijk kriebelen. Daar gingen we het eens uitgebreid over hebben.

eerst een les binnen

CBS

Vrijdagavond 7 juli was het zover. Op die avond was zowel de theorieavond als aansluitend de praktijk. Theorie tot aan 22:00 uur en daarna was het donker genoeg voor de praktijknacht. De theorieles was zeer leerzaam. Voor de groep stond Silvio Lindhout, een jongeman van 25 jaar. Wat is het toch boeiend en inspirerend als je merkt dat iemand zo 'vol' is van zijn onderwerp en er zo boeiend over kan vertellen. Het lijkt alsof hij alles weet, alles bij naam kan benoemen en overall een interessant verhaal bij heeft. Er wordt duidelijk gemaakt wat het verschil is tussen dag- en nachtvlinders. Hoe je het verschil kunt zien en welke groepen nachtvlinders er zijn. Als je er meer over leert gaat die groep motjes en donkere vliegers toch opeens veel meer leven zeg! Aan het einde van de theorieles heb je helemaal zin om naar buiten te gaan en het allemaal even in de praktijk te bekijken.

Silvio had diverse attributen bij zich om nachtvlinders te lokken. Sommige nachtvlinders komen op licht af en dus had Silvio een installatie opgesteld van ongeveer 2 meter hoog met aan de binnenzijde twee soorten lampen (helder wit en ultraviolet) en daaromheen een klamboenet. Het geheel had aan de buitenzijde de vorm van een 2 meter hoog potlood met een diameter van ongeveer 1 meter en fel verlicht dus. In slechts enkele seconden waren er al veel kleine vliegjes, maar ook kleine vlindertjes en gaasvliegen. In een mum van tijd komen er namen voorbij die ik nog nooit gehoord had: wilgendwergspanner, zuringpalpmot, gewone grasmot, de huismoeder, de gamma-uil en vele andere.

rupsen nachtpauwoog

PvD

samen determineren

PvD

stropen

CBS

Niet alle nachtvinders komen op licht af. Er zijn er ook die hun neus achterna vliegen en die dus met lekkere luchtjes gelokt moeten worden. Ook daar heeft Silvio aan gedacht. Een smeuge, haast vloeibare 'smeer' van appelstroop, een scheutje bier en een overrijpe banaan wordt op een kwast gegoten en vervolgens wordt een tiental bomen met een ruwe schors op ooghoogte ingesmeerd (ongeveer een oppervlakte van 10 x 30 cm). Die ruwe schors is belangrijk want daarop hebben de vlinders beter grip. Beukenbomen slaat hij dus over. Als we een kwartiertje later terugkomen bij de ingesmeerde bomen zitten daar overal nachtvinders op. Je moet goed kijken en flink bijschijnen met een zaklantaarn want nachtvinders zijn vaak erg goed gecamoufleerd. Ook hier weer de vreemdste namen die voorbij komen: opnieuw de huismoeder, het roesje, de schijnpiramidevlinder, zwart weeskind, en de gamma-uil weer. Er kwamen veel meer namen voorbij maar ik kan niet álles onthouden.

ufo

WBS bont schaapje

WBS gewone grasmot PvD

Ook zijn er nachtvinders die niet op licht en ook niet op geur afkomen. Tsjja, daar moet je dan in het veld echt goed naar gaan zoeken.

Al met al een geweldig leuke avond. Een nachtvinder wordt door mij nu toch wel anders bekeken nu ik er iets meer van weet.

nachtwerk Corien Bruins Slot
foto's CBS Corien Bruins Slot WBS Warner Bruins Slot PvD Peter van Dam

Lezingen Nooterhof

De lezingen in De Nooterhof beginnen altijd om 20.00 uur. Ze zijn gratis! Voor de koffie en thee wordt wel een bijdrage gevraagd. Neem gerust iemand mee.

11 oktober Plantengallen in Nederland

Roelof Jan Koops houdt op woensdagavond 11 oktober een lezing over plantengallen in Nederland. Mensen die naar planten kijken zien daar vaak vreemde. Op zowel bomen, struiken en kruidachtige planten worden gallen aangetroffen. Roelof Jan zal in zijn lezing aan de hand van vele foto's de vormen en kleurendiversiteit van gallen laten zien. Hoe worden gallen gevormd, door welke organismen worden ze geïnitieerd en welke levensgemeenschappen leven rondom een gal. De lezing is voor iedereen die met planten, insecten en biodiversiteit bezig is, interessant om bij te wonen.

bedeguaargal op roos

Roelof Jan Koops

foto Roelof Jan Koops

15 november Kenia en Tanzania: een tocht langs 7 Nationale parken

Eind maart jl. hebben mijn man en ik een privé-safari door Kenia en Tanzania gemaakt o.l.v. een gids die tevens een groot vogelkenner is. We hebben 7 nationale parken bezocht, die qua biotoop nogal van elkaar verschillen. Dit heeft geresulteerd in vele foto's en filmpjes van de vogels en het wild die we in de verschillende gebieden tegenkwamen. Graag wil ik jullie deelgenoot maken van deze bijzonder indrukwekkende reis.

luipaard of panter

Elja van Dongen

nijlpaard

leeuw

foto's Elja van Dongen

Lezingen Stadkamer

Ook de lezingen in de Stadkamer beginnen om 20.00 en we stoppen om 21.30 uur. Leden van IVN en KNNV betalen €2,50 om de lezing bij te wonen, niet leden betalen €5,00. Aanmelden is verplicht: aanmeldenknnvzwole@gmail.com.

4 oktober

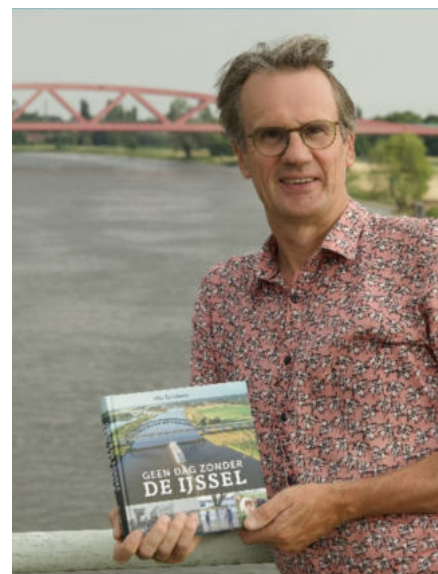
Wim Eikelboom

Van de IJssel krijg je nooit genoeg

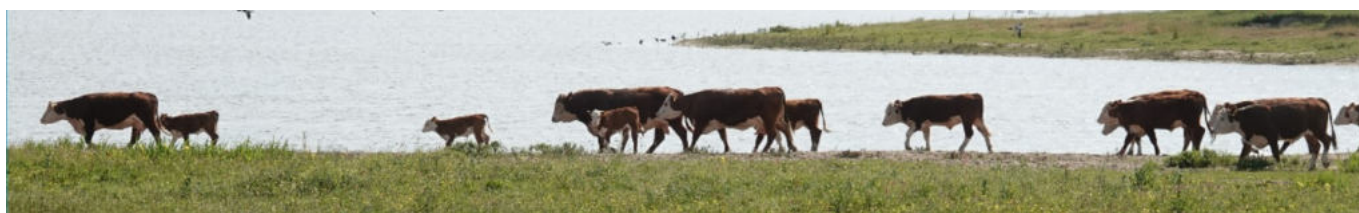
De IJssel staat deze maand volop in de belangstelling dankzij de tv-serie met Huub Stapel. De IJssel is geliefd. Over het verleden, heden en de toekomst van de IJssel valt veel meer te vertellen dan Stapel laat zien.

Hoe belangrijk is de IJssel als natuurrivier? Welke plannen zijn er om de IJssel nog natuurlijker te maken? Welke belangen trekken aan het langste eind op de rivier? Hoe sterk is de band van Zwolle met de IJssel? Het zijn vragen waarin rivierjournalist Wim Eikelboom ons meeneemt tijdens de lezing in de Stadkamer.

Wim wordt vaak ambassadeur van de IJssel genoemd. Hij volgt alle ontwikkelingen in en rond de rivier op de voet en publiceerde deze zomer het boek 'Geen dag zonder de IJssel'. Ook is Wim Eikelboom betrokken bij uiteenlopende initiatieven langs de rivier in natuurbeheer, het drinkbaar maken van de IJssel en acties voor een schone en plasticvrije IJssel.

Wim Eikelboom

1 november

Edo van Uchelen

Kleine marterachtigen

Bioloog en natuurfotograaf Edo van Uchelen woont in Drenthe. Op het terrein rond zijn huis heeft hij eigenhandig een paradijsje ingericht. Onder meer voor marters. Vanuit een speciaal voor het doel ontworpen fotografiehut maakt hij werkelijk verbluffende foto's van bunzingen, boommarters en andere marterachtigen. Bunzing, hermelijn en wezel behoren tot de kleine marterachtigen. Over deze fantastische jagers is maar weinig bekend. Sinds kort wordt er meer intensief onderzoek naar gedaan. Daaruit blijkt dat de aantallen in Nederland snel achteruit gaan. Een zorgelijke ontwikkeling. In veel provincies (ook in Overijssel) zijn kleine marterachtigen inmiddels beschermd. Na het beluisteren van de lezing zult u weten waarom.

bunzing

Edo van Uchelen

Even voorstellen

Ria Colenbrander en Anneke Nusselder

Ria Colenbrander, algemeen bestuurslid IVN Zwolle

Mijn eerste kennismaking met IVN Zwolle was in 2017 tijdens de vogelzangcursus. Twaalf weken in een groep steeds meer vogels leren kennen. Enthousiaste gidsen en deelnemers waarvan de een meer weet dan de ander, of meer ziet dan de ander. Alles mag er zijn. In die tijd heb ik, naast veel vogels en vogelgeluiden heel wat gebieden in en rondom Zwolle leren kennen.

In 2019 volgde ik de natuurgidsenopleiding; een mooie brede opleiding. Ook hier trof ik veel verschillende, enthousiaste, betrokken en kundige mensen. IVN bleef trekken, ook namijn werkzame leven in het onderwijs. Na een half jaartje te hebben meegedraaid in het bestuur ben ik afgelopen april benoemd als algemeen bestuurslid. Ik wil me de komende jaren graag inzetten om de mooie vereniging die IVN is te ondersteunen.

Ria Colenbrander

Groene verenigingen zijn, vooral in de huidige tijd, belangrijk als aanjager en ondersteuner voor het actief kunnen beleven van de natuur voor zowel jong als oud. Kennis en het actief meedenken en –doen zijn onlosmakelijk verbonden met die natuurbeleving, vooral als het gaat om natuurbehoud en klimaatvraagstukken.

Opgegroeid op een boerderij in de Achterhoek midden tussen de akkers, weilanden, bossen en beken, kan ik me nu focussen op 'alles wat leeft en groeit en ons altijd weer boeit'. Ik woon trouwens al sinds 1980 in Zwolle. Op dit moment in Stadshagen, samen met mijn man Sytze. Stadshagen, een wijk waar, ook op natuurgebied, best wat te beleven valt.

Mijn emailadres: bestuurslid5@ivnzwolle.nl

Anneke Nusselder, aspirant bestuurslid IVN Zwolle

Sinds een paar weken ben ik aspirant bestuurslid van IVN Zwolle. Ik vind dit een hele eer omdat ik IVN een belangrijke groene organisatie vind. Ik ben meer een natuurgenieter dan een natuurkenner, maar dat kan binnen IVN. Ik hoop dat veel mensen veel van de natuur kunnen genieten. Graag lever ik daar mijn bijdrage aan. Mijn e-mailadres: bestuurslid6@ivnzwolle.nl

Wat ik zelf aan 'groen' doe: ik wandel veel, kampeer graag op groene rustige natuurcampings, heb een aantal natuurcursussen gevolgd, spot met mijn verrekijker vogels, maar heb vooral nog veel te leren.

Anneke Nusselder

Wie ben ik?

Peter van Dam

In het vorige ZNT zijn de redactieleden van de digitale Nieuwsbrief voorgesteld, die elke maand weer een volgend nummer verzorgen. Dit voorstelrondje is goed ontvangen door de lezers van het ZNT. Al snel kreeg ik de vraag om ook de redactie van het ZNT voor te stellen. Ik vind dat lastig, want zo'n stuk over jezelf schrijven ligt niet voor de hand.

Naam en kort voorgesteld!

Peter van Dam, bestuurslid van de KNNV in Zwolle. Vanuit mijn pensioen kijk ik graag terug op mijn banen in het onderwijs: eerst bijna 25 jaar basisonderwijs en daarna verder als docent biologie op de Thorbecke Scholengemeenschap. Ik werkte ongeveer 44 jaar met veel plezier bij het Openbaar Onderwijs in Zwolle.

Waarom IVN of KNNV?

In 1976 werd ik lid van de KNNV en zat al snel in het bestuur, destijds voorgezeten door Hendrikus van der Laan. Iets eerder zat ik in het bestuur van het IVN. In beide besturen tegelijk zitten heeft een jaar of 10 geduurd. Bij het IVN zat ik in bijna alle werkgroepen, samen met o.a. Fenna Westers. In die tijd begon ik bij de KNNV met vogelcursussen en bij het IVN werd ik gevraagd om de natuurgidsencursus te geven als opvolger van Hans Swüste, bij wie ik zelf natuurgids ben geworden. Eerst gaf ik de cursus alleen en later werd ik daarbij geholpen door Greet Meima, Wim Stel, Jos Kloppenburg, Leen de Kleine en Gerard Beersma. Voor het landelijk IVN zat ik een tijd in de adviescommissie voor het Veldstudiecentrum in Orvelte, niet dat ik daarvoor veel heb betekend.

v.l.n.r.
Ronald Messemaker, Henk Selhorst en Peter van Dam
foto Astrid Kant

bosbeekjuffer

foto Peter van Dam

Waarom actief voor het ZNT, het gezamenlijke verenigingsblad van IVN en KNNV?

Alweer lang geleden had het IVN het blad Fritillaria en de KNNV het blad De Tureluur. Toenmalig voorzitter van de KNNV Flip Visser en ik hebben toen contact opgenomen met het IVN om een gezamenlijk blad van de grond te tillen: het ZNT. Jarenlang heb ik daarna in de redactie gezeten, nog werkend met een typemachine en correctielint. De eerste jaren was het ZNT geheel in het zwart-wit.

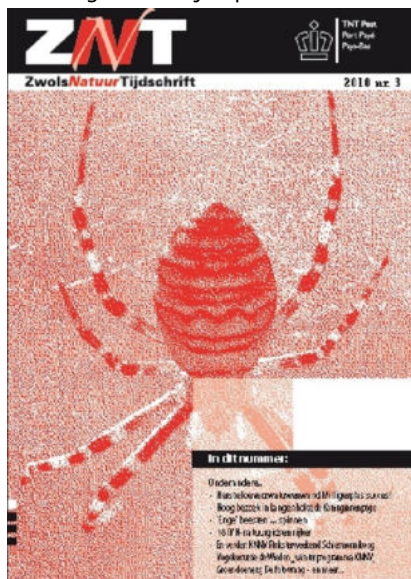
1993 - gezamenlijke proefnummer

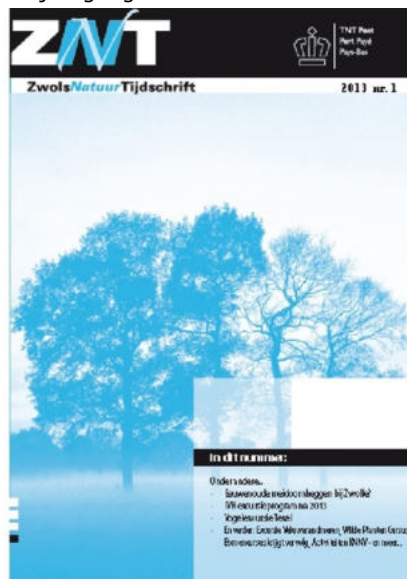
jaargang 1 - ZNT 1993 - 1

jaargang 7 - ZNT 2000 - 1

jaargang 17 - ZNT 2010 - 3

jaargang 20 - ZNT 2013- 1

jaargang 26 - ZNT 2019 - 1

Hoe vind je dat het gaat met het ZNT?

Het gaat niet zo goed met de redactie. Ik maak het blad eigenlijk alleen.

Graag wil ik meer redactieleden. Wie heeft zin om een bijdrage te leveren? Het zou mooi zijn als minstens één lid van beide verenigingen toetreedt tot de redactie. Het gaat om het werven van artikelen en verslagen, het lezen van de kopij en het verwijderen van aperte spelfouten. Het blad verschijnt vier keer per jaar.

Gelukkig zijn er auteurs die regelmatig kopij leveren. Gerard Beersma verzorgt artikelen over insecten en Carin van der Ploeg schrijft elke keer recensies. Ik ben wel tevreden over het uiteindelijke resultaat. Het samenstellen van een nieuw ZNT is leuk werk om te doen!

Waar ligt jouw belangstelling voor de natuur?

Zestien jaar zat ik in de Ledenraad van Vogelbescherming Nederland. Ook zat ik in de redactie van Het Vogelaartje en Vrije Vogels. Elk jaar geef ik een vogelcursus voor de KNNV, gesteund door een gidsen uit een veel vogelende vriendenkring. Hierdoor is dan al snel de indruk gewekt dat ik vogelaar ben. Dit is echter niet juist. Mijn belangstelling is heel algemeen. Wilde planten en geleedpotigen hebben juist vooral mijn aandacht.

Wat is je mooiste ervaring in de natuur?

Ik heb het geluk gehad om een bezoek te mogen brengen aan de Galapagoseilanden en dat was heel bijzonder. We zagen er vier soorten jan-van-genten. De mooiste foto die ik tot nu toe van jan van genten heb gemaakt komt niet van de Galapagos!

jan-van-gent - mei 2022 – Helgoland (Duitsland)

foto Peter van Dam

Welke drie wensen staan aan de top van jouw bucketlist om nog te zien of mee te maken in de natuur?

Maar drie wensen? In Nederland hoop ik ooit een keer oog in oog te staan met een wolf. In Zweden wil ik graag een bolderplaats bezoeken van korhoenders. Tenslotte wil ik graag een keer naar IJsland om bijvoorbeeld harlekijneenden te zien. En wilde orchideeën!

Wat vind jij het mooiste stukje natuur in Zwolle en waarom?

Ik vind de Vreugderijkerwaard het mooiste natuurgebied van Zwolle vanwege de prachtige flora en daarbij horende insecten, de overweldigende variatie aan vogelsoorten en de kans op otters, bevers en beverratten.

Wat kan er wat jou betreft in Zwolle veranderen ten gunste van die natuur?

Meer aandacht voor wilde planten en insecten. Overal in ons land worden zaden verspreid ten voordele van bijvoorbeeld wilde bijen. De voorlichting hierover is slecht want helaas zijn dat vaak soorten, die hier niet thuis horen en die niet worden bezocht door 'onze insecten'. Het idee is goed, maar de uitvoering faalt vaak. In Zwolse tuinen gebeurt al wat, maar er zijn nog te veel tegels! Wellicht licht hier een taak voor KNNV en IVN.

Heb je zelf nog iets dat je hier kwijt wilt?

Samen met De Nooterhof en het IVN hoopt de KNNV meer te betekenen voor de Zwolse bevolking. Daarvoor worden allerlei activiteiten bedacht, waarvoor hulp van vrijwilligers onontbeerlijk is. Tot nu valt het erg tegen die vrijwilligers te vinden. Ik vind dat jammer!

wapendrager

foto Peter van Dam

Herkenning boommarter (*Martes martes*) en steenmarter (*Martes foina*) in het veld

Ronald Messemaker

"Niets is wat het lijkt, ook in de marterwereld"

Toen ik als drieëntwintigjarige student in De Wieden kwam werken, kon ik op dat moment niet bevroeden dat de boommarter een prominente plaats zou innemen in mijn leven. De eerste kennismaking was al een bijzondere. Een collega kwam met zijn brommer naar het werk en kreeg ter hoogte van de Waterzuivering in Sint Jansklooster een boommarter tussen de spaken. De marter was op weg naar zijn dagrustplaats maar kwam plots uit het riet gerend met alle gevolgen van dien. Dit voorval intrigeerde mij erg, wetende dat boommarters toentertijd nog zeldzaam waren. Maar het feit dat het in een nat laagveenmoeras plaatsvond, waarover toen helemaal niets bekend was, triggerde mij zeer. We lieten de boommarter als balg opzetten (gestrekte houding en met watten als ogen). Ter lering en vermaak. Opvallend waren de afgesleten zijden van de boommarter. Het leek of hij regelmatig door nauwe ruimtes moest kruipen. Met wat speurwerk vonden we in een oud gebouw van de waterzuivering een muur met spouwgaten ter grootte van een baksteen. Met een nog kritischer blik zagen we dat een van de gaten een zeer vette ingang had en wat krassen op de muur. Op dat moment konden we alleen maar speculeren maar de kans was groot dat de marter daar zou slapen of zelfs zijn jongen groot kon brengen.

verkeerslachtoffer boommarter: let op gele bef, chocokleurige vacht en donkere neus

Jaren later kwam kooiker R. de Jonge tijdens roofvogeltellingen in de Bakkerskooi een verlaten ogend nest van een havik tegen. Met een stuk hout werd tegen de stam geslagen om te kijken of er wat afvloog. Met verbazing werd gezien dat er een marter van het nest afsprong. Bij nadere inspectie van het roofvogelnest bleek er een verborgen tweede nest te zitten van de marter. Er werden toen geen jongen gezien en had de marter alleen maar liggen rusten. Het moet hierbij ook om een boommarter zijn geweest.

Midden jaren negentig en inmiddels in vaste dienst bij vereniging Natuurmonumenten vond er weer een bijzonder voorval plaats. Langs de Zomerdijk te Wanneperveen lag boerderij Hemelrijk. De bewoonster belde ons toen op met de mededeling dat zij een marter in de keuken had gezien. In de avond wilde zij koffie halen en zag met verbazing een marter op de fruitschaal zitten. De marter ging met een paar sprongen richting het gasfornuis en

verdween achter de afzuigkap. Wij gingen de volgende dag polshoogte nemen en zagen dat de afvoerbuis van de afzuigkap in de schuur uit kwam. Bovenop de aangebouwde keuken lag een enorme latrine. De randen van de buis en de muur waren vettig en er zaten bijtsporen op. Gezien het feit dat dit in huis plaats had gevonden dachten we aan steenmarter. Steenmarters staan erom bekend dat ze in huizen, schuren en verlate stallen kunnen leven. Indertijd leenden we een analoge cameraval, (waar nog een filmrolletje in ging), om te zien wie de 'dader' was. We plaatsten een life-trap met een appel en de camera en wachtten af. Na weken kregen we de foto's terug en wat schetste onze verbazing? Een boommarter op de foto. Vlug haalden we de val weg om hem niet te vangen en zorgden we ervoor dat de marter niet meer in de keuken kon komen. Met prikkeldraad werd de ingang ogenschijnlijk goed dicht gemaakt. Voor de zekerheid zetten we de camera op een ladder zodat we op ooghoogte van de afvoerpijp konden fotograferen. Na enige weken kregen we de foto's terug en onze mond viel open want de brutale marter knauwde en krabde het prikkeldraad gewoon weg. De drang naar die fruitschaal was zo groot dat niets hem in de weg stond. Vervolgens schroefden we een ventilatieplaatje en was het gedaan met de pret. De boommarter poseerde nog wel een paar keer voor de camera maar is nooit meer in de keuken gekomen.

verkeerslachtoffer steenmarter: let op de ruimte tussen de oren, roze neus en witte bef; ook de licht grijsbruine vacht valt op

Het voorkomen van boommarters in Noordwest Overijssel is al bekend sinds de 19e eeuw. Door overlap met het Friese taalgebied spraken moerasbewoners over de 'beamotter', oftewel boomotter.

Zo berichtte de Meppeler Courant in 1892 het volgende: "Kooiker G. J. Otter te Dwarsgracht had jongstleden het geluk onder deze gemeente in zijne kooi een boomotter te vangen. Deze dieren komen hier zeldzaam voor" (Bode et al., 1999).

De bijnaam boomotter is misschien niet geheel onterecht gekozen. De boommarters die in Nationaal Park Weerribben-Wieden leven zijn geheel gewend aan het aquatische leven. In de meeste gevallen verplaatsen zij zich via land. Dat kan van boomkruin naar boomkruin zijn maar ook via omgevallen bomen, takken en afsluitpalen. Kan het niet anders dan zwemmen zij ook aanzienlijke stukken over vaarten en sloten. In dat geval worden de kop en de staart vaak boven water gehouden.

Steenmarters zijn veel later in het gebied gekomen en mijden de echte natte kern van het laagveenmoeras. Steenmarters zien we voornamelijk aan de randen van het gebied

en jagen dan in de graslanden rond de dorpskernen. Steenmarters hebben we nog nooit overdag gezien in De Wieden. Boommarters wel. Je kunt op basis van deze zichtwaarnemingen al bepalen of je met boom- of steenmarter van doen hebt. Het overige gedrag van beide soorten loopt door elkaar heen. Met name van boommarter. Deze vertoont nagenoeg hetzelfde gedrag als steenmarter in ons moerasgebied. Hij komt in huizen, ligt op zolders en zoekt in de winter de warmte op. Zo werd een boommarter in De Weerribben ontdekt die op zolder lekker in het glaswol boven de kachelpijp lag te dutten.

zwemmende boommarter

foto: Erwin de Lange

Maar hoe hou je beide nu het beste uit elkaar?

Boom- en steenmarter behoren tot de marterachtigen (Mustelidae). Naast deze marters komen wezel, hermelijn, bunzing, das, marterhond en otter in het gebied voor.

In de meeste gevallen zul je ze zelden zien en blijft het beperkt bij een snelle ontmoeting of verkeersslachtoffers die langs de weg worden gevonden.

Uiterlijke kenmerken

Let bij dood gevonden marters vooral op de vacht (ondervacht), de vorm van de kop en stand en grootte van de oren. Qua lichaamslengte valt er weinig onderscheid te maken maar volwassen mannelijke steenmarters ogen forser en groter.

De vacht bij boommarter is chocoladekleurig met een lichtbruine ondervacht. De vacht van steenmarter oogt grijsbruin met een lichte ondervacht. Zie je een marter in de koplampen van de auto, dan licht de steenmarter wit op aan de flanken.

De kop van de boommarter is wat ronder en minder afgeplat dan steenmarter. De oren bij boommarter zijn groot en vergelijkbaar met 'Mickey Mouse' oren. Door die grootte past er maar één oor tussen beide. Let ook op de lichte randen van de boommarter. Steenmarters daarentegen hebben een afgeplatte kop waarbij de oren ver aan de buitenkant staan. Hierdoor passen twee oren tussen beide.

De neus van boommarter is zwart in tegenstelling tot de steenmarter, die een roze neus heeft. Let wel op, want een verdroogde neus kan bij de steenmarter ook donker ogen.

De voetzolen zijn het bekijken waard bij een dode boom- of steenmarter. In het algemeen heeft boommarter behaarde voetzolen en kun je de kussentjes nauwelijks zien. Bij nat weer kan de beharing moeilijker te zien zijn. Voetzolen van steenmarters zijn roze en niet behaard.

poot boommarter

De keelvlekken kunnen bij beide variëren, maar in het algemeen heeft de boommarter een dooier gele keelvlek met soms wat donkere accenten erin. Jonge boommarters beginnen met een wittige keelvlek die naarmate ze ouder worden geler wordt. Let daar op. Steenmarters hebben een gevorkelde witte keelvlek die tot over de poten loopt. Ook hier kunnen donkere accenten in voorkomen. Ook kan de keelvlek soms wat gelig ogen door vuil e.d. steenmarters zijn roze en niet behand.

boommarter - let op Mickey Mouse oren, ruimte tussen beide oren en zwarte neus

Loopje

Ben je in de gelukkige omstandigheid om een marter tegen te komen dan kunnen bovenstaande kenmerken zeker helpen. Naast bovengenoemde hulpmiddelen is ook de voortbeweging van beide best wel verschillend maar dat vergt oefening en ervaring.

De boommarter heeft relatief korte voor- en langere achterpoten. Daardoor helt hij een beetje naar voren. Het drafje dat een boommarter vertoont, laat zich nog het best vergelijken met een uit de kluiten gewassen eekhoorn. De rug is dan vaak ook gebogen. Met de dikke donkerbruine pluimstaart maakt dit een karakteristieke houding. Op de vlucht lijken beide veel op elkaar. De steenmarter lijkt wat laag bij de grond te lopen en heeft wel wat weg van een uit de kluiten gewassen bunzing.

overige foto's Ronald Messemaker

steenmarter - let op de kleine oren en de ruimte tussen beide oren, roze neus

4000+**Tel mee!**

Peter van Dam

De Zwolse afdelingen van KNNV en IVN zijn op 1 januari 2023 samen met De Nooterhof begonnen aan het 4000-soortenjaar waarin elke waargenomen soort telt. We hebben iedereen gevraagd uit om alle soorten organismen die in 2023 binnen de gemeente Zwolle zijn waargenomen in te voeren op Waarneming.nl. We hopen zo meer dan 4000 soorten vast te stellen in dit jaar. Hieronder volgt de stand van zaken op 23 september 2023, de datum waarop dit ZNT in jullie mailbox valt.

Het is wellicht opgefallen, dat de cijfers in de cijfertabel hieronder op veel plekken anders zijn dan in de beide vorige nummers van het ZNT. Dat heeft te maken met een aantal redenen. In de eerste plaats worden meldingen niet altijd 'zeker' gevonden en als onzeker aangegeven. Medewerkers van Waarneming.nl beoordelen die waarnemingen en brengen eventueel in overleg met de waarnemers wijzigingen aan. Dat gebeurt niet altijd direct na het invoeren, maar soms weken daarna. Dit valideren is natuurlijk belangrijk, want zo benaderen de ingevoerde waarnemingen op die eindlijst steeds beter de werkelijkheid.

Een andere reden van andere cijfers is de keus die wij uiteindelijk hebben gemaakt uit welke soorten wel en welke niet meetellen bij de gezamenlijke tellingen. In het eerste ZNT van 2024, als de tellingen allemaal zijn verwerkt, komen we hier uitgebreid op terug.

Cijfermatig

soorten	jan.	febr.	maart	april	mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.	hele jaar
2019	373	483	682	940	1170	1368	1129	1189	1045	879	581	469	3462
2020	587	467	715	1055	1547	1577	1392	1207	1223	967	602	461	3931
2021	495	441	783	723	1310	1504	1393	1262	901	860	486	322	3524
2022	480	436	752	1035	1710	1670	1600	1253	906	877	531	286	3755
2023	653	593	692	1082	1586	1604	1697	1518					
cumulatief	653	896	1159	1641	2358	2983	3299	3491					
% van 4000	16,3	22,4	29	41	59	75	82,5	87					

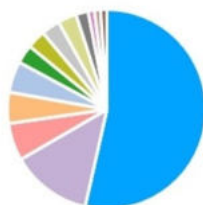
Het is ongelooflijk interessant om op Waarneming.nl te kijken bij de waargenomen soorten. Zo zie je dat de meeste waarnemingen vogels betreft en dat dat aantal bij planten de tweede plek inneemt. Bij het waargenomen aantal soorten per groep staan de planten ver bovenaan en komen de vogels niet voor bij de eerste vijf groepen. Dat is natuurlijk logisch, want binnen de gemeente Zwolle leven minder soorten vogels dan soorten planten.

Veel onderdelen zijn aanklikbaar en leveren interessante informatie op. Speel eens met deze mogelijkheden: [BioBlitz Zwolle 4000-soortenjaar - Waarneming.nl](https://www.waarneming.nl/bio-bliitz-zwolle-4000-soortenjaar)

Op 23 september 2023 staat het aantal in 2023 getelde soorten op 3639, exclusief exoten. Inclusief exoten is het aantal 3916. Dat is ongeveer 91% en 98% van het nagestreefde aantal. Niet minder dan 2167 waarnemers hebben inmiddels 116633 waarnemingen gemeld. 'We' zijn er bijna; nog drie maanden. Tel mee!

Waarnemingen

Vogels	61.654
Planten	14.942
Nachtvlinders en micro's	6.956
Dagvlinders	6.016
Zoogdieren	5.453

elke
soort
telt

Kevers

tekst en fotografie © Gerard Beersma

dertienstippelig lieveheersbeestje *Hippodamia tredecimpunctata* ontmoet
schaakbordlieveheersbeestje *Propylea quatordecimpunctata*,
Windesheim, IJsseluiterswaard, juli 2017

Kevers vormen een grote en vormenrijke orde (de Coleoptera). Wereldwijd zijn er mogelijk wel 2.000.000 soorten; in Nederland komen meer dan 4200 soorten voor. Iedereen zal wel een aantal vertegenwoordigers kunnen opnoemen. Want wie kent het lieveheersbeestje niet, de meikever, of zelfs het zeldzame vliegend hert? Maar dat 'het lieveheersbeestje' eigenlijk uit ruim 60 soorten bestaat zal waarschijnlijk niet iedereen weten.

Algemene kenmerken

Kevers lijken nog het meest op wantsen, die echter een zuignuit hebben; kevers hebben bijtende kaken. Maar een ander kenmerk onderscheidt de kevers feitelijk van alle andere insecten: kevers hebben dekschilden. Bekijken we een kever van voor naar achteren, dan zien we eerst de kop met kaken, antennes en ogen, daarna het halsschild en de dekschilden. Dit zijn eigenlijk de voorvleugels, maar ze zijn volledig hard en leerachtig. Ongeschikt om mee te vliegen, maar ze beschermen de kever wel tegen aanvallen van buitenaf en tegen uitdroging. Omdat ze precies tegen elkaar aan liggen is er midden over de kever een naad zichtbaar.

kettingschallebijter *Carabus granulatus*,
Vreugderijkerwaard, oktober 2018

kever uit de familie Latridiidae,
De Horte, april 2021

Bij de meeste soorten liggen achterlijf en vleugels goed verborgen onder de dekschilden. Maar die vleugels passen er eigenlijk helemaal niet onder! De kever hiernaast (ik kan beter zeggen kevertje, want deze is maar een kleine 2 mm. lang) gaat vliegen, de dekschilden zijn opgetild, en daaronder zien we de veel grotere vleugels tevoorschijn komen. Na het vliegen moet hij eerst die vleugels weer keurig opvouwen onder de dekschilden.

Ik kan me voorstellen dat deze 'probleemvleugels' de reden zijn waarom kevers vaak niet onmiddellijk wegvliegen, maar stilletjes blijven zitten of lopend een goed heenkomen zoeken. Voor ons is dat handig, want op die manier krijgen we vaak de tijd om de kever even goed te bekijken.

Het voorgaande geldt voor de meeste keversoorten, maar ik moet hier even één belangrijke uitzondering melden, nl. die van de grote familie van de kortschildkevers. Die heten niet voor niets zo. Hun dekschilden zijn zo kort dat ze maar een heel klein stukje van het achterlijf bedekken.

Net als bij de andere kevers liggen onder die kleine dekschildjes de vleugels verborgen. Op de foto hiernaast zien we de gewone oeverkortschildkever, een mooie en zeer algemene soort. Het zwarte stukje iets voor het midden van de kever wordt gevormd door de dekschilden.

gewone oeverkortschildkever
Paederus riparius, Zalné, april 2023

Ontwikkeling

Bij de wantsen zagen we dat er nimfen zijn die na enkele vervellingen het volwassen stadium bereiken waarin ze vleugels hebben. Kevers zijn in hun ontwikkeling eerder vergelijkbaar met vlinders: na de paring worden er eieren gelegd, er volgt een larvenstadium, de larve verpopt zich en na verloop van tijd komt uit de pop een volwassen kever tevoorschijn. Een heel klein kevertje is dus nooit een jong kevertje dat nog moet groeien, maar is gewoon een volwassen dier, toevallig van een heel kleine soort.

De memel is een houtbewonend kevertje van ongeveer 4 mm. lengte. Hiernaast zien we een paring, het mannetje heeft heel karakteristieke geweiachtige antennes. Meestal houden deze kevers hun kop verborgen onder het halsschild, zoals het vrouwtje op de foto. Het lijkt daardoor alsof de kever een dikke, plompe kop heeft.

memel *Ptilinus pectinicornis*,
Vreugderijkerwaard, juni 2020

Deze gewone smalboktor is eieren aan het leggen in de schors van een naaldboom. Aangezien keverlarven niet kunnen vliegen zullen eieren altijd gelegd worden op plaatsen waar de larven zonder veel moeite hun voedsel kunnen vinden. Dit is de soort die vaak tevoorschijn komt als hardhout bij de open haard te drogen wordt gelegd.

gewone smalboktor *Stictoleptura rubra*, Ommen, juli 2021

Keverlarven lijken nooit op de volwassen dieren. Ze zijn zelden goed op naam te brengen, vaak moeten we ons tevreden stellen met 'een larve van een loopkever' of zo. Maar bij een aantal soorten kan het: links de larve van een rupsenaaskever, rechts het volwassen dier. Bij De Horte is deze soort algemeen. Hij leeft van rupsen en is een grote vijand van de eikenprocessierups.

rupsenaaskever *Dendroxena quadrimaculata*

Links: larve, De Horte, juni 2023. Rechts: imago, De Horte, mei 2020

In veel gevallen zullen we ofwel de larve tegenkomen ofwel het volwassen dier. Als dat nog maar net uit de pophuid gekomen is kan het lastig zijn om er een naam aan te geven doordat het dier nog niet op kleur is. Hier links zien we bijvoorbeeld een net uitgeslopen lieveheersbeestje. Op basis van de pophuid is het waarschijnlijk het tweestippelig lieveheersbeestje.

Hoewel alle kevers deze ontwikkeling doormaken zitten er wel grote verschillen in het gevolgde tijdspad. In alle seizoenen kunnen we volwassen exemplaren tegenkomen, maar niet van alle soorten. De een overwintert namelijk als volwassen dier, de ander als ei, larve of pop. De meeste soorten hebben 1 generatie per jaar, maar vooral de grote soorten kunnen er tot wel 5 jaar over doen om hun volwassen stadium te bereiken.

tweistippelig lieveheersbeestje *Adalia bipunctata*, Luntershoek, juni 2023

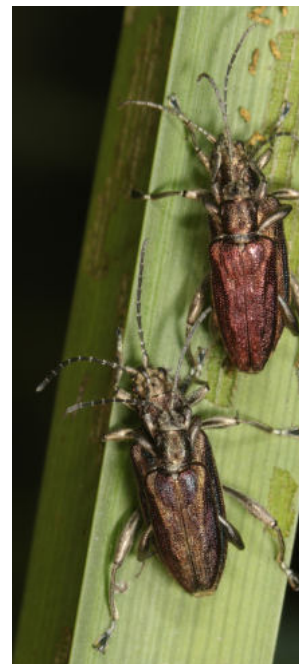

Voedsel

De meeste kevers zijn planteneters. Sommige zijn heel specialistisch en eten één bepaalde plantensoort of planten uit één familie. Zo zien we hiernaast twee koppels van *Donacia marginata*, een kever uit de familie van de bladhaantjes. Deze soort leeft alleen op grote egelskop *Sparganium erectum*. Op de foto zijn heel duidelijk de vraatsporen in het blad te zien. Veel andere planteneters zijn minder kieskeurig.

Er zijn ook carnivore kevers. Zij eten vaak andere insecten, maar de waterroofkevers eten bijv. ook salamanders, visjes en kikkervisjes. De foto onder dit artikel laat een lieveheersbeestje zien midden in zijn maaltijd. Net als loopkevers zijn lieveheersbeestjes namelijk geduchte rovers. De meeste soorten eten bladluizen (in de biologische bestrijding vervullen ze een belangrijke rol), al zijn er ook vegetariërs bij. Er zijn ook kevers die mest eten, dode dieren, paddenstoelen of zowel plantaardige als dierlijke kost.

Donacia marginata op grote egelskop, De Horte, september 2020

Maar het is altijd 'eten en gegeten worden'. Doordat er veel soorten kevers zijn, in allerlei maten, zijn er natuurlijk ook veel vijanden. Bijvoorbeeld kikkers, padden, zangvogels, steenuilen, egels, spitsmuizen en vooral ook andere insecten. De kevers verweren zich op veel verschillende manieren. Dat kan zijn door het bezit van harde en gladde dekschilden, door hun snelheid, doordat ze schutkleuren of juist schrikkleuren hebben, door in de bodem te leven, door alleen 's nachts actief te zijn of door irriterende vloeistoffen uit te scheiden.

Hoe houd je nu al die soorten uit elkaar?

groen zuringhaantje
Gastrophysa viridula
Soeslo augustus 2021

gewone distelboktor
Agapanthia villosoviridescens
Vreugderijkerwaard juni 2018

krompootdoodgraver
Nicrophorus vespillo
Soeslo augustus 2020

Hololepta plana
Vreugderijkerwaard
april 2019

langspriet-
populierensnuittor
Dorytomus
longimanus
Westerveldse Bos
mei 2023

bruinrood leliehaantje
Lilioceris merdigera
Alerdinck
juli 2022

egeltje
Hispa atra
Windesheim
tichelgaten
mei 2023

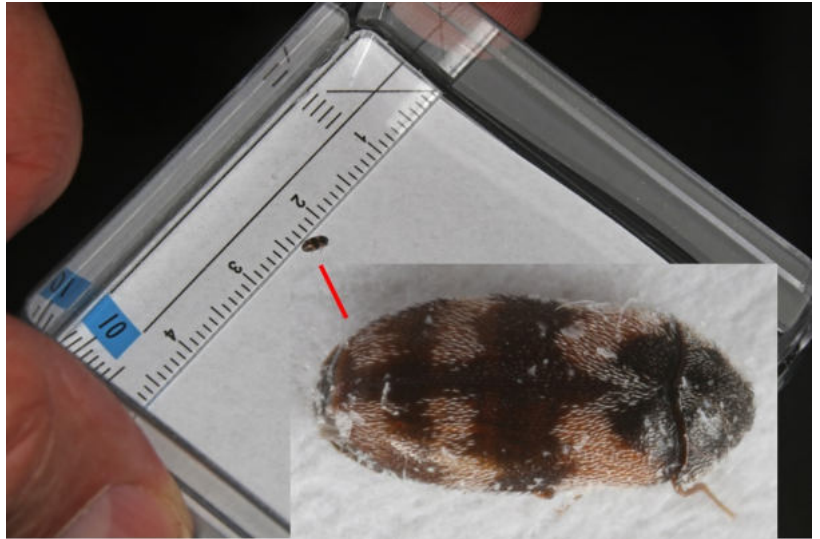
zespuntsneloper
Agonum sexpunctatum
Boetelerveld
juli 2019

meikever
Melolontha melolontha
Hattem
juni 2021

Sommige kevers (maar niet veel) zijn door hun uiterlijk onmiddellijk te herkennen. Daarnaast kan ook het gedrag een indicatie geven. Als je een kevertje met veel vaart het fietspad ziet oversteken, is de kans groot dat het een van de loopkevers is. Blauwe kevertjes die in flinke hoeveelheden rustig in een els zitten zijn waarschijnlijk elzenhaantjes. Maar meestal moeten we een flink aantal kenmerken bekijken. Het lastige is dat je voor de ene groep heel andere kenmerken nodig hebt dan voor de andere. Er is dus geen standaard lijstje mogelijk met kenmerken die je kunt afvinken als je een kever bekijkt. Maar sommige dingen zijn bij vrijwel elke familie van belang. Altijd goed om naar de vorm en de kleurverdeling van de antennes te kijken. Zo zien we bijvoorbeeld bij het ene deel van de loopkevers een abrupte kleurovergang tussen het derde of het vierde sprietlid en de rest van de antenne. Bij het andere deel is die overgang geleidelijk. Hiermee zijn de loopkevers eenvoudig in kleinere groepen te splitsen. De vorm en de oppervlaktestructuur van halsschild en dekschilden levert ook veel informatie op. Helaas gebeurt het best vaak dat een kever alleen dood, onder de microscoop, te determineren is, iets waarmee ik mij niet bezig houd. In dat geval blijft het voor mij dus bij een geslachtsnaam of soms bij een familienaam.

Vaak is het ook nodig om de kever secuur te meten. Het liefst doe je dat met een schuifmaat, maar bij een levende en vaak rondrennende kever is dat natuurlijk onmogelijk. Ik gebruik een doosje met daarin een op maat gezaagd stukje van een geodriehoek (mm-papier kan ook), en dat volstaat goed. Het is de reden waarom sommige foto's in dit artikel een wat gekke achtergrond hebben; de kevers zijn even in een doosje gevangen en worden na de fotosessie weer op dezelfde plaats losgelaten. Hiernaast heb ik zo'n doosje met kevertje (3 mm.) in de hand.

driebandkever
Trogoderma angustum
Zwolle, juli 2023

(zie de inzet voor een detail van de kever)

Met ruim 4000 soorten in Nederland zul je eerst moeten uitzoeken bij welke familie je kever hoort. Ik gebruik vaak de Duitse site <https://www.kerbtier.de> om te bekijken in welke familie ik moet zijn. Vervolgens het eveneens Duitse <https://coletonet.de>, een site met goede determinatietabellen. Niet altijd makkelijk, maar vaak kom je wel tot een soortnaam en in elk geval leer je veel over de kenmerken die voor de betreffende groep van belang zijn. Een probleem waar je wel tegenaan zult lopen is dat er binnen een soort soms heel veel variatie is. Als voorbeeld onderstaande lieveheersbeestjes, die allemaal tot dezelfde soort horen, nl. het tienstippelig lieveheersbeestje. En dat is dan nog maar 1 van de meer dan 60 soorten.

tienstippelig lieveheersbeestje *Adalia decempunctata*. Vindplaatsen:

Soeslo
mei 2016

De Horte
maart 2020

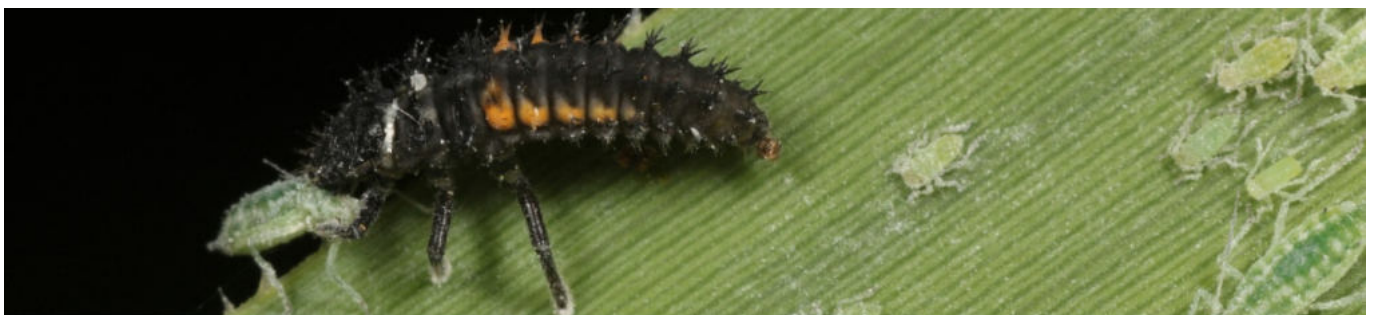
Soeslo
mei 2016

Zwolle Zuid
juni 2020

Junne
november 2022

De Colckhof
september 2015

Hoe dan ook, met kevers zul je wat ervaring moeten opdoen (een fase waar ik ook nog in zit), en dan wordt het vanzelf makkelijker om ze te determineren. In een volgend artikelje laat ik enkele voorbeelden zien uit veel voorkomende keverfamilies.

Aziatisch lieveheersbeestje *Harmonia axyridis* larve, Soeslo, juni 2023

Vogelwerkgroep

Cor Kauw

De werkgroep vogels van de KNNV Zwolle heeft zijn excursies voor het najaar weer bekend gemaakt.

We vertrekken met auto's vanaf parkeerplaats van Vitens om 08:00 uur. We proberen zoveel mogelijk met meerdere mensen in één auto te vertrekken. Vaak melden zich ook liefhebbers aan die rechtstreeks naar de excursies gaan. We maken dan afspraken hoe laat en waar we elkaar ontmoeten. Het is dus van belang altijd je mobiele telefoonnummer door te geven bij opgave.

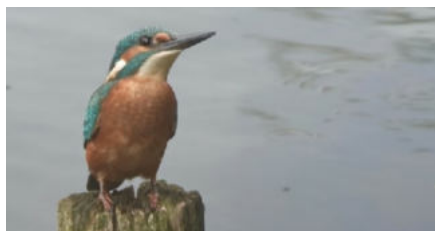
Als we de natuur ingaan, worden zoveel mogelijk de vogelhutten bezocht. Soms moet daarvoor een eind worden gewandeld. We blijven een hele dag in de natuur, dus er is vaak geen mogelijkheid om eten of drinken te kopen. Neem dus altijd voldoende eten en drinken mee.

Neem ook een verrekijker mee en eventueel een vogelgids. Binnen de groep zijn vaak telescopen aanwezig waardoor je de vogels op afstand makkelijker kunt herkennen.

zeearend

Als werkgroep hopen we dat vele leden zich opgeven voor de diverse excursies. Zoals je kunt lezen in ons programma, gaan we naar verschillende biotopen. We hopen veel soorten te potten.

ijsvogel

De vogelwerkgroep bestaat uit:

Jur Furda jurfurda2916@gmail.com tel. 06-51280538

Andre Jansen andrejansennunspeet@hotmail.com tel. 06-42066000

Henk Luisman hendrikuisman@gmail.com tel. 06-13229259

Cor Kauw kauwcor@gmail.com tel. 06-29138944

Het programma voor het najaar van 2023 ziet er als volgt uit:

Zaterdag 21 oktober Oostvaardersplassen

Zaterdag 18 november Noorderheide Soerel (Noord Veluwe)

Zaterdag 16 december Kornwerderzand (Afsluitdijk)

Vertrek is om 08:00 uur vanaf parkeerplaats bij Vitens, terug bij Vitens ongeveer 17:00 uur. Opgave bij Jur Furda email jurfurda2016@gmail.com telefoon 06-51280538

grutto

lepelaar

watersnip

foto's Henk Luisman

Kraamwebspin *Pisaura mirabilis*

Peter van Dam

Halverwege het afgelopen voorjaar observeerde ik een grote spin. Een jaar eerder had ik haar ook al eens gezien, bijna op dezelfde plek. Vaak doodstil zittend en niet snel van haar uitkijkpost verdwenen. Dit jaar moest ik wel een serie foto's maken, want een diertje dat zich zo gemakkelijk in onze tuin laat bekijken verdient een naam. Ik werd alleen maar nieuwsgieriger, want de spin liet zich vaak zien.

Het vinden van de naam op het internet verliep vlot. Eerst een foto gemaakt en daarna ingevoerd. Resultaat: kraamwebspin. Nooit eerder van gehoord!

Na het determineren van een 'nieuwe' soort wil ik graag 'alles' over het diertje te weten komen. Ook dat gaat tegenwoordig gemakkelijk. In de zoekbalk op internet voer je de wetenschappelijke naam in, soms na de punt gevolgd door de of uk. Met behulp van die toevoeging komen Duitse of Engelse artikelen te voorschijn.

Grote wolfspin

Kraamwebspinnen horen bij de familie van de kraamwebspinnen (*Pisauridae*). De andere naam voor deze familie is grote wolfspinnen. Aan hun lange poten is goed te zien dat het renners zijn. Wat een stelten! De kraamwebspin (*Pisaura mirabilis*) of grote wolfspin ligt graag met gestrekte poten minutenlang op een blad en speurt met haar acht ogen de omgeving af naar mogelijke prooien, die tijdens een snelle run worden gevangen.

De kraamwebspin is vooral lichtbruin. Van voor naar achter loopt over kopborststuk en achterlijf een kenmerkende lichtgele streep. Het achterlijf heeft onder die lichte streep in het midden een iets donkerder tekening met lobben.

Het lichaam van het vrouwtje wordt tot 1,5 cm lang. Het mannetje is gemiddeld drie mm korter. De poten tellen even niet mee. Het is net niet de grootste spin van ons land. De kleine en grote gerande oeverspin zijn groter, net als de huisspin. De beide oeverspinnen horen ook bij de kraamweb- of grote wolfspinnen en de huisspin is een trechterspin.

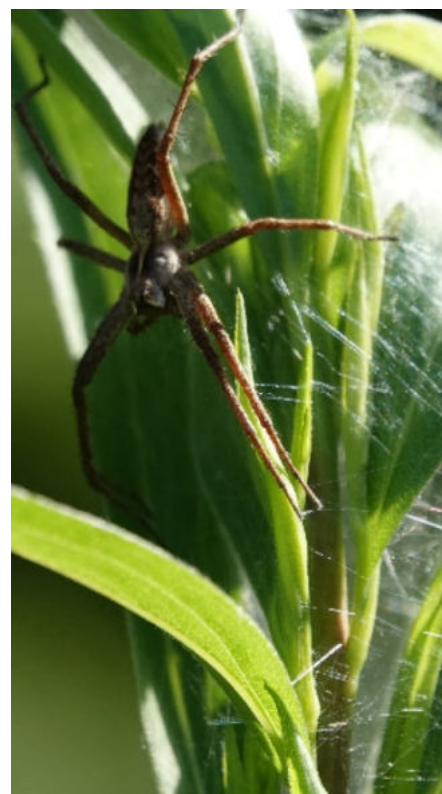
Bruidsschat

De voortplanting is geen makkie voor veel spinnenmannen. Ze lopen het risico zelf als prooi te worden gevangen en gegeten door een vrouwtje. Het mannetje van de kraamwebspin heeft daar iets op gevonden. Hij vangt een prooi en verpakt die keurig in spinsel. Heel voorzichtig benadert hij het vrouwtje en biedt haar het geschenk aan. Zodra zij toehapt en haar kaken in de prooi steekt, kan hij ongestoord paren. Enige haast is daarbij geboden!

Sommige mannetjes bedriegen het vrouwtje. Zij verstoppert de lege huls van een gevangen insect in het geschenk, nadat ze de die prooi eerst zelf hebben leeggezogen. Het cadeau kan ook een bloemetje zijn. Als dit bedrog snel wordt ontdekt, is het mannetje waarschijnlijk alsnog de prooi.

Kraamweb en ouderzorg

Het vrouwtje van de kraamwebspin draagt haar eitjes mee in een ronde cocon. Ze spint nu een web voor haar nakomelingen in de vegetatie: het kraamweb. Vandaar de soortnaam! In het koepelvormige web wordt de cocon gehangen en iets geopend. Daarna bewaakt ze de kraamkamer van dichtbij tot de spinnetjes na hun eerste vervelling het web verlaten om zelf op pad te gaan.

kraamwebbewaking

Geen wolfspin

Hoewel er overeenkomsten zijn tussen wolfspinnen en grote wolfspinnen, horen ze niet bij dezelfde spinnenfamilie. Beide bouwen geen web om voedsel te vangen, maar jagen rennend. De vrouwtjes van beide families dragen, als de tijd daarvoor rijp is, hun eipakketje als een knikker door de vegetatie. Juist daar is een groot verschil tussen beide families. Bij wolfspinnen hangt het eipakket aan de spintepels. Grote wolfspinnen dragen de cocon met hun kaken.

Tuinvijver

Kraamwebspinnen zitten graag laag in de oeverbegroeiing van vijvers en plassen. Met hun lange laten ze zelfs het wateroppervlak trillen om prooien te lokken. Ik kijk alweer uit naar het volgende spinnenseizoen om de kraamwebspin nog beter te leren kennen en foto's te maken van een cocondragende moeder of een 'vissend' exemplaar.

foto's Peter van Dam

Ameland Weekend 2023

Arnold Verhoeven

Met weersvoorspellingen die niet zouden misstaan in hartje zomer gaan we met de boot van 09:45 richting Ameland. De dienstregeling is aangepast vanwege veranderingen in de vaargeul en het wel en niet kunnen passeren van de veerboten.

Rond half elf komen we met de groep van een goede dertig deelnemers aan. We mogen blijven tot zondag 18:30 uur. Fietsen staan klaar, bagage inleveren en op pad. Eerst samen bij 'De Jong' koffie met gebak. Dan verspreidt de groep zich over het eiland: zwemmers, wandelaars, fietsers, geocaching, enz.

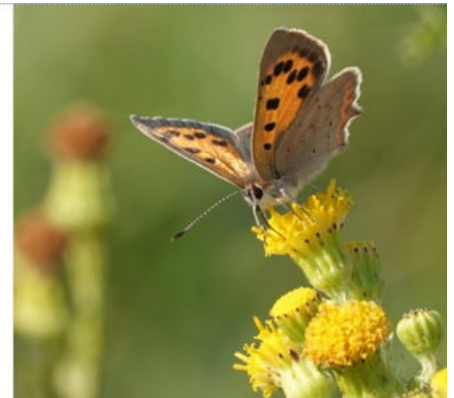
Aan zee worden de eerste jan van genten en kleine jagers gezien. Ook de zwarte zee-eenden zijn er volop. Einde van de middag in de High Chaparral je bed opmaken en 's avonds ergens wat eten in Nes. Een zomerse vrijdag is voorbij voor we het weten.

gewone zeehond

Zaterdagmorgen aan zee veel te zien. Er ligt een jonge zeehond op het strand die zich geduldig laat fotograferen, jan-van-genten soms een groep van 4 kleine jagers, roodkeelduikers en 3 bruinvissen die zich mooi laten zien en alles samen zeker 10 waarnemingen maken het een mooie morgen.

Na het ontbijt weer op pad. Er is een triatlon die we af en toe tegenkomen zonder er hinder van te hebben. Een groep van 120 lepelaars staat lekker te zonnen op een hoogwatervluchtplaats voorbij de Ballumerbocht. Prachtig weer waarbij het soms lekker is de schaduw op te zoeken en dat half september.

kleine vuurvlinder

In de middag weer naar de High Chaparral. Een kleine vuurvlinder houdt enkele fotografen nog even bezig. Chili con carne met een lekkere salade stillen de honger na weer een echte zomerse dag. Er zijn wat geruchten over regen op zondag.

Voor het ontbijt naar zee of naar het wad kan nog droog. Tijdens het fietsen naar het Oerd wordt het anders, regen en soms harde regen hier en daar wordt een nat pak opgelopen. Een goed uur schuilen in de hut op het Oerd scheelt zo'n nat pak en lekker om even rustig te zitten. Ook het natuurmuseum of een strandpaviljoen helpt om droog te blijven. Tegen vijven richting Nes voor een gebakken vis o.i.d., in de haven nog wat rondkijken en om 18:30 weer richting vasteland. Het wad is prachtig, laag water mooi licht. Water, wad en lucht zijn grijs maar wel erg mooi grijs.

Wat is er gezien?

6 zoogdieren, een fitte haas, twee gezonde konijnen, een laatvlieger, gewone en grijze zeehond en natuurlijk de bruinvissen.

100 soorten vogels: grote groep lepelaars, groepen jagers, kruisbek, duizenden goudplevieren en nog 96 andere.

Geen lijst van andere flora en fauna maar de kleine vuurvlinder staat vast op menig foto en de duindoornstruiken kleurden rood in de duinen in afwachting van de kramsvogels en koperwieken.

Het was een mooi zomers weekend op Ameland met veel zon en een frisse zomerse regenbui op zondag.

Ans en Henk hartelijk bedankt voor het regelen van alles.

Complete vogellijst Weekend Ameland 15 t/m 17 september 2023

aalscholver	goudhaan	oeverpieper	merel	tapuit
alk	goudplevier	paarse <u>str.loper</u>	middelste zaagbek	tjiftjaf
baardman	graspieper	parelduiker	parelduiker	torenavk
bergeend	grauwe gans	jan-van-gent	pijlstaart	tureluur
blauwe reiger	grauwe kiekendief	kanoet	pimpelmees	Turkse tortel
boerenwaluw	groenling	kauw	putter	veldleeuwerik
bontbekplevier	groenpootruiter	kievit	regenwulp	vink
bonte strandloper	grote bonte specht	kleine jager	roodborst	visdief
boomkruiper	grote jager	kleine <u>mantelm.</u>	roodborsttapuit	waterhoen
brandgans	grote <u>mantelm.</u>	kleine strandloper	roodkeelduiker	waterral
bruine kiekendief	grote stern	kluut	rosse grutto	watersnip
buizerd	grote zilverreiger	kneu	rotgans	wilde eend
Canadese gans	havik	knobbelzwaan	scholekster	winterkoning
dodaars	holenduif	kokmeeuw	slobeend	wintertaling
drieteenstrandloper	houtduif	koolmees	smelleken	witte kwikstaart
eider	huismus	krakeend	smient	wulp
ekster	huiswaluw	kruisbek	spreeuw	zeekoet
fazant	ijsduiker	kuifeend	steenloper	zilvermeeuw
fuut	IJslandse grutto	lepelaar	stormmeeuw	zwarte kraai
gaai	oeverloper	meerkoet	tafeleend	zwarte ruiter

foto's Peter van Dam

Buffelpickers in de polder?

fotoverhaal Henk Wester en Peter van Dam

geelsnavelbuffelpikker in Gambia

In Afrika liften buffelpickers mee op de rug van grote zoogdieren. Ze pikken teken en andere parasieten uit hun huid. Dat lijkt fijn, want de dieren raken hun plaaggeesten kwijt. Toch raken zoogdieren geïrriteerd als er veel buffelpickers zijn en proberen ze af te schudden.

Deze jonge spreeuw speelt buffelpikker. Voor veel koeien zou dat een uitkomst zijn. Echte na-apers zijn het echter niet, want jonge spreeuwen hebben nooit echte buffelpickers gezien. Volwassen spreeuwen ook niet! Maar waar een wil is, is een weg. Toch af en toe maar een lift nemen en eventueel wat nestmateriaal pikken.

foto's Henk Wester en Peter van Dam

KNNV

Koninklijk Nederlandse Natuurhistorische Vereniging vereniging voor veldbiologie

KNNV Afdelingsbestuur

voorzitter **Evert Ruiter**
Cornelis Houtmanstraat 10, 8023 EA Zwolle
e.j.ruiter@planet.nl T 06-10323704

secretaris **Warner Bruins Slot**
Vledderdiep 15, 8032 NN
wcbuinsslot@home.nl T 038-4547231

penningmeester **Elja van Dongen**
Groteweg 89, 8191 JV Wapenveld
elijavandongen@gmail.com T 038-3762696

bestuurslid **Peter van Dam**
Tesjeslaan 37, 8042 HH Zwolle
petervandam38@yahoo.com T 038-4220912

bestuurslid **Gabi Milder-Mulderij**
Oude Marswal 38, 8015 ED Zwolle
missmuldi@gmail.com T 06-24620314

Ondersteunende functies

ledenadministratie **Cor Kauw**
Sloetmarke 39, 8016 CJ Zwolle
corkauw@ziggo.nl T 06-29138944

website **www.knnv.nl/zwolle**
webmaster **Corien Bruins Slot**
webmaster@zwolle.knnv.nl

e-mailadres afdeling
secretaris@zwolle.knnv.nl

postadres **KNNV Afdeling Zwolle**
Vledderdiep 15
8032 NN Zwolle

redactie gezamenlijke nieuwsbrief van KNNV en IVN: Corien Bruins Slot en Ank Mollema
ivnknnvnieuwsbrief@gmail.com

Contributie 2022 KNNV

Lidmaatschap € 35,- incl. toezending Natura
Huisgenootlidmaatschap € 16,-.
Jeugdlidmaatschap (t/m 25 jaar) € 22,- incl. Natura
Regionaal lidmaatschap € 22,-

Gironummer:

IBAN NL38 INGB 0000 9982 42 t.n.v. KNNV Zwolle

Opzeggen lidmaatschap uiterlijk 15 december
voorafgaand aan betreffende kalenderjaar schriftelijk
of per e-mail bij de ledenadministrateur. U ontvangt
binnen 10 dagen een bevestiging. Zo niet, neemt u
dan opnieuw contact op.

IVN

Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid

IVN Afdelingsbestuur

voorzitter **Berien Bakker**
voorzitter@ivnzwolle.nl

secretaris **Henriëtte van der Velde**
secretaris@ivnzwolle.nl

penningmeester **Jaap van Driezum**
penningmeester@ivnzwolle.nl

bestuurslid **Thea Huisman**
bestuurslid@ivnzwolle.nl

bestuurslid **Ria Colenbrander**
bestuurslid5@ivnzwolle.nl

aspirant bestuurslid Anneke Nusselderbestuurslid6@ivnzwolle.nl**Ondersteunende functies**

ledenadministratie **Henriëtte van der Velde**
ledenadministratie@ivnzwolle.nl

website **www.ivnzwolle.nl**
webredactie **Wim Knol**
webredactie@ivnzwolle.nl

e-mailadres afdeling
ivn@ivnzwolle.nl

postadres **IVN Zwolle**
Goertjesweg 3
8013 PA Zwolle

Contributie 2023 IVN

Lidmaatschap € 25,- per jaar. U ontvangt dan ook 4x
per jaar het landelijke ledenblad Mens & Natuur.
Huisgenootlidmaatschap € 9,-.

Het lidmaatschap wordt aangegaan voor een jaar
vanaf de datum van inschrijving en wordt telkens met
een jaar verlengd tot wederopzegging. Opzeggen
minimaal 1 maand vóór de datum van verlenging
(deze datum is te vinden op uw bankafschrift of op te
vragen bij de ledenadministratie). De contributie
wordt geïnd door het Landelijk Bureau IVN.

‘IVN, Instituut voor Natuureducatie en duurzaamheid,
afdeling Zwolle en omstreken’ is aangewezen als ANBI
(Algemeen Nut Beogende Instelling). Meer informatie
hierover op www.belastingdienst.nl.

Voor actuele informatie kun je altijd terecht bij de nieuwsbrief van IVN en KNNV.
Ook het archief van de nieuwsbrief is daar te vinden: [Archief Nieuwsbrief - KNNV | Afdeling Zwolle](#)

Zwols Natuur Tijdschrift

Jaargang 30 nummer 3, 2023

Als u het ZNT viermaal per jaar digitaal thuisbezorgd wilt krijgen, kunt u zich aanmelden als lid van de KNNV of het IVN. U ontvangt dan ook maandelijks de gezamenlijke digitale nieuwsbrief van de afdelingen Zwolle van deze verenigingen. Aanmelden gaat via de websites. Voor KNNV Zwolle e.o.: knnv.nl/zwolle (lid worden), voor IVN Zwolle e.o.: ivn.nl/afdeling/zwolle (lid worden). Op deze websites vindt u nieuws over excursies, lezingen en cursussen die door de afdelingen worden georganiseerd. Als lid krijgt u korting op cursuskosten.

Redactie

Peter van Dam, Evert Ruiter

Redactieadres

e-mail: zntredactie@live.nl en petervandam38@yahoo.com

Aanleveren van kopij voor het ZNT:

Liefst digitaal zonder opmaak via e-mail aan het redactieadres; afbeeldingen los in voldoende hoge resolutie.

Niets uit dit nummer mag worden gebruikt voor publicatie zonder uitdrukkelijke toestemming van de redactie, de auteur of de fotograaf.

De redactie van het ZNT aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor schade, voortvloeiend uit het plaatsen van aangeboden foto's, illustraties of teksten waarop het auteursrecht of portretrecht van iemand anders rust.

Het ZNT is het gezamenlijke tijdschrift van IVN en KNNV, beide afdeling Zwolle.

